Japansk rödtall

Pinus densiflora

I korthet

- *Pinus densiflora* – tallväxter (Pinaceae).
- Hemma i Japan, Korea, nordöstra Kina och sydöstligaste Ryssland.
- Vintergrönt barrträd med parvisa, tunna, ljusgröna barr på 8–12 cm och rödaktig, flagnande bark.
- Kallas på japanska akamatsu, ”röd tall”, och mematsu, ”hontall”, eftersom barren är mjukare än svarttallens.
- Ute året runt i full sol; på vintern skyddas skålen mot hård frost, och trädet ska stå ljust.
- Tål torka och blåst och behöver ett mycket väldränerat odlingsmedium.
- Fröna blötläggs och får 4–8 veckor i kylskåp; gror efter 3–10 veckor.

Det här kan du se fram emot

Med fröna av japansk rödtall har du grunden till en klassisk, vinterhärdig bonsai som du själv formar från den första groddplantan. Efter en kort kall period i kylskåpet brukar de första groddplantorna visa sig efter 3–10 veckor. De första åren låter du den unga tallen växa fritt så att stammen blir kraftig – det är stammen som senare ger bonsain dess uttryck. Med åren börjar den rödaktiga, flagnande barken visa sig.

Många förknippar bonsai med ett färdigt litet träd från butiken. Med frön börjar du ett steg tidigare – och det ger dig något som ett köpt träd aldrig kan: Du bestämmer själv formen från den allra första groddplantan, och du kan odla arter som sällan eller aldrig säljs som färdiga bonsai. Det kräver tålamod, för det tar några år innan fröplantan har blivit ett riktigt bonsaiträd. I gengäld är trädet ditt eget från början till slut. Här nedan hittar du det du behöver veta för att komma bra igång med just den här arten.

Introduktion

Japansk rödtall (*Pinus densiflora*), officiellt japansk tall, är ett vintergrönt barrträd i familjen tallväxter. Den växer vilt i Japan – från södra Hokkaido till Kyushu – i Korea, i nordöstra Kina och i sydöstligaste hörnet av Ryssland, från kusten upp i bergen och ofta på torr, mager, sandig eller stenig mark. I Japan och Korea är den en av de vanligaste tallarterna och en självklar del av trädgårdar och tempelanläggningar. Namnet kommer av barken: Högt upp på stammen och på grenarna är den röd- till orangebrun och flagnar i tunna flak, medan den längst ner på gamla träd blir grå och fårad. Barren sitter parvis, är 8–12 cm långa, tunna, ljusgröna och mjukare än hos japansk svarttall – därför kallas rödtallen på japanska också mematsu, ”hontall”, medan svarttallen är ”hantall”. Fristående träd får med åldern en bred, oregelbunden krona, ofta med flera stammar. Den kända ”Tanyosho” med paraplyformad krona är en trädgårdssort som förökas genom ympning. Fröplantor av arten kan formas i nästan alla stilar – bara kvaststilen passar inte. I rödtallens rotsystem lever den eftertraktade matsvampen matsutake.

Förökning

Fröna behöver ingen frost, men en kort kall period gör att de gror jämnare. Lägg dem i ljummet vatten i 24 timmar, blanda dem med lätt fuktig sand i en sluten påse och ställ påsen i kylskåpet vid cirka 2–5 °C i 4–8 veckor – inte i frysen. Så sedan fröna cirka 1 cm djupt i fuktig såjord eller kokossåmull och håll

Säkerhet: Frön, näringsämnen och odlingsmedier är inte avsedda att ätas – varken av människor eller djur. Vissa arter är giftiga, så förvara dem oåtkomligt för barn och djur.

dem jämnt fuktiga vid cirka 15–20 °C. Groningen sker normalt efter 3–10 veckor. Groddplantor av tall är känsliga för svampangrepp: Ge dem ljus och luft och vattna inte för mycket. När de har fått sina första riktiga barr skolas de om till egna krukor med pikeringsjord.

Placering och ljus

Japansk rödtall ska stå ljust till soligt – helst i full sol året runt. I skugga blir barren långa och mjuka, och de inre grenarna dör. Groddplantor som har såtts inomhus vänjs gradvis vid att stå ute och flyttas ut först när det inte längre finns risk för nattfrost.

Vattning och näringsämnen

Rödtallen tål bättre att stå lite torrt än blött: Vattna ordentligt, men först när odlingsmediet nästan har torkat i ytan. För mycket vatten ger gula barr, och stående vatten skadar rötterna. Varma sommardagar kan det ändå behövas vattning varje dag. Från april till september ges flytande bonsainäring var tredje vecka.

Odlingsmedium

Odlingsmediet ska vara mycket väldränerat, gärna stenigt och sandigt. Färdig bonsaijord är en bra grund – till tall gärna blandad med extra kvartssand. Till unga plantor passar pikeringsjord med kvartssand. Unga plantor planteras om vart annat till vart tredje år på våren, innan knopparna slår ut, äldre träd mer sällan. Ta inte bort all gammal jord vid omplanteringen: Tallens rötter lever tillsammans med svampar (mykorrhiza), som trädet har nytta av.

Beskärning

Låt unga tallar växa fritt de första åren så att stammen blir kraftig. Senare formas trädet genom att styra de nya skotten: På våren nyps för långa skott av, och de nya ”ljusen” på de svagare grenarna kortas med ungefär en tredjedel. Rödtallen växer mindre kraftigt än svarttallen och beskärs därför något försiktigare – ta aldrig bort alla barr på en gren. Ungefär vartannat år skärs grenspetsarna tillbaka något. Tidigt på hösten kan du ta bort gamla barr och överflödiga grenar så att ljuset når in i kronan.

Övervintring

Japansk rödtall är härdig och ska stå ute hela vintern – den behöver både kyla och ljus. Lätt frost skadar inte. I en skål är rötterna dock mycket mer utsatta än i marken, och när odlingsmediet fryser hårt kan skålen spricka. Skydda därför skålen i god tid när det väntas flera dygn med frost eller nattfrost under ca -5 °C: Gräv ner skålen i trädgården så att bara stam och krona är ovanför jord, och täck jorden med löv – eller ställ skålen i torr sand i en frigolitlåda. Som vintergrönt träd ska tallen stå ljust även på vintern; måste den in en period, så i ett kallt, ljust utrymme, t.ex. ett ouppvärmt växthus eller ett förråd med fönster. Groddplantor ska under sin första vinter alltid stå frostfritt och ljust, t.ex. i ett ouppvärmt rum vid 0–5 °C. Vintergröna träd avdunstar vatten även på vintern: Vattna under frostfria dagar så att odlingsmediet aldrig torkar ut helt, och ge ingen näring. Skydda trädet mot uttorkande vind och stark vintersol medan rötterna är frusna.

Viktiga odlingstips

Det mesta som går fel vid sådd beror på för mycket vatten eller för lite ljus. Jag rekommenderar ett lätt, näringsfattigt såmedium som såjord eller kokossåmull, så att de fina rötterna inte ruttnar. När groddplantorna ska skolas om ger pikeringsjord med kvartssand god dränering och ett stabilt rotsystem. Senare, när trädet ska formas som bonsai, är min färdigblandade bonsaijord en bra grund. Ha tålamod: Frön från samma påse gror inte alltid samtidigt, så låt såbrättet stå kvar även om de första groddplantorna redan har kommit upp.